

RAPORT

al Grupului de lucru pentru asigurarea, în cadrul normelor constituționale, a funcționalității unității teritoriale autonome Găgăuzia și a prevederilor legislative ale Republicii Moldova în raport cu statutul special al UTA Găgăuzia pentru anul 2017

I. Considerațiuni generale

Prin Hotărârea Parlamentului nr.206/2015 privind crearea grupului de lucru pentru asigurarea, în cadrul normelor constituționale, a funcționalității unității teritoriale autonome Găgăuzia și a prevederilor legislative ale Republicii Moldova în raport cu statutul special al UTA Găgăuzia, a fost constituit grupul de lucru permanent pentru asigurarea mecanismului de cooperare între Parlamentul Republicii Moldova și Adunarea Populară a Găgăuziei, care și-a început activitatea în decembrie 2015.

Grupul de lucru este compus din reprezentanți ai Adunării Populare a Găgăuziei și ai fracțiunilor din cadrul Parlamentului Republicii Moldova. Componenta reprezentanților Adunării Populare a Găgăuziei și ai Parlamentului Republicii Moldova este instituită prin Dispoziția Președintelui Adunării Populare a Găgăuziei și, respectiv, Dispoziția Președintelui Parlamentului Republicii Moldova, cu desemnarea a câte unui copreședinte al Grupului de lucru. Copreședinții Grupului de lucru, mențin un dialog continuu, asigură schimbul de informații și coordonează activitatea membrilor grupului de lucru. Este de menționat că, pe parcursul anului 2017 componenta Grupului de lucru a fost modificată prin Dispoziția Președintelui Adunării Populare a Găgăuziei nr. 18-C3/VI din 17 februarie 2017 și Dispoziția Președintelui Parlamentului Republicii Moldova DDP/C1 nr. 5 din 25 octombrie 2017. Numărul de reprezentare din ambele părți constituie câte 7 persoane.

Obiectivele puse în sarcina Grupului de lucru de către Legislativ sunt:

1) instituirea dialogului continuu dintre Parlamentul Republicii Moldova și Adunarea Populară a Găgăuziei în vederea asigurării, în cadrul normelor constituționale, a funcționalității UTA Găgăuzia și a prevederilor legislative ale Republicii Moldova;

2) analiza corespunderii prevederilor Legii nr.344/1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Găgăuz-Yeri) cu prevederile Constituției Republicii Moldova și prezentarea propunerilor privind amendamentele necesare care ar exclude eventualele contradicții;

3) elaborarea planului de acțiuni pentru asigurarea funcționalității statutului special al UTA Găgăuzia și a legislației Republicii Moldova în conformitate cu prevederile constituționale și cu Legea nr. 344/1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Găgăuz-Yeri);

4) consolidarea legislației naționale în raport cu statutul special al UTA Găgăuzia și delimitarea competențelor organelor centrale și celor ale autonomiei prin analizarea legislației naționale și a celei din autonomie și formularea proiectelor de modificare și completare a acestora;

5) formularea recomandărilor pentru îmbunătățirea cooperării dintre autoritățile centrale și UTA Găgăuzia în conformitate cu bunele practici europene;

6) crearea unui mecanism permanent de consultări pentru prevenirea și soluționarea impedimentelor posibile dintre autoritățile centrale și UTA Găgăuzia.

Trebuie de menționat că, în conformitate cu articolul 7 din Hotărârea Parlamentului nr. 206 din 20 noiembrie 2015, s-a stabilit că Grupul de lucru va informa în scris deputații Parlamentului Republicii Moldova și reprezentanții Adunării Populare din UTA Găgăuzia cu privire la rezultatele obținute în fiecare semestru al anului.

Cu toate acestea, raportul respectiv a fost furnizat numai pentru prima jumătate a anului 2016, cu încălcarea normei invocate supra.

II. Activitatea Grupului de lucru

Pe platforma Grupul de lucru au fost examinate chestiunile ce implică ajustarea și dezvoltarea legislației adoptate de către Adunarea Populară și legislației naționale în cadrul normelor constituționale referitoare la statutul Găgăuziei, la armonizarea legislației conexe cu Legea nr. 344/1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei, care au fost propuse spre examinare Adunării Populare a UTA Găgăuzia și ulterior înaintate Parlamentului spre examinare și, după caz, adoptare.

Pe parcursul anului 2017 au avut loc 5 ședințe a Grupului de lucru și 9 întâlniri neformale. În ordinea de zi a ședințelor au fost incluse probleme de ordin legislativ și social-economic ce pot fi soluționate în termeni scurți, cărora li s-a dat prioritate.

La ședințele Grupului de lucru au fost invitați reprezentanți ai autorităților administrației publice centrale responsabile (Cancelaria de Stat, Ministerul Transporturilor și Gospodăriei Drumurilor, Ministerul Mediului, Ministerul Educației, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, etc.), au fost audiate informațiile prezentate de către reprezentanții Fondului Ecologic Național, Fondului pentru Eficiență Energetică, Fondului de Investiții Sociale din Moldova, CNAM, Institutului Național de Justiție, Serviciului Fiscal de Stat, Î.S. „Poșta Moldovei”, precum și reprezentanții autorităților UTA Găgăuzia.

Pe seama subiectelor discutate, în cadrul ședințelor Grupului de lucru, au fost elaborate și adoptate mai multe decizii care cuprind:

Grupul de experti

Întru executarea Deciziei Grupului de lucru nr.5 din 29 martie 2016 privind abordarea sistemică a elaborării proiectelor de acte legislative pentru consolidarea statutului și funcționalității UTA Găgăuzia și în conformitate cu prevederile Regulamentului de funcționare a grupului de lucru pentru asigurarea, în cadrul normelor constituționale, a funcționalității UTA Găgăuzia și a prevederilor legislative ale Republicii Moldova în raport cu statutul special al UTA Găgăuzia, aprobat prin Decizia nr.1 din 23 februarie 2016, de către Grupul de lucru, cu suportul CMI, a fost format un grup de experți în vederea elaborării unor soluții durabile pe marginea armonizării cadrului normativ național și a UTA Găgăuziei (Decizia grupului de lucru nr.2 din 30 mai 2017).

Bloc social-cultural

Au fost audiate informații și adoptate decizii în următoarele domenii:

1. Pe marginea executării planului de acțiuni privind ameliorarea situației social-economice din UTA Găgăuzia pentru perioada 2016-2019 (în baza informației prezentate de către Cancelaria de Stat și Ministerul Economiei);

2. Privind utilizarea creditelor internaționale și mijloacelor fondului rutier în raport cu UTA Găgăuzia (informația a fost prezentată de către Ministerul Transporturilor și Gospodăriei Drumurilor în comun cu Comitetul Executiv al UTA Găgăuzia);

3. Privind politica de cadre în domeniul justiției pentru UTA Găgăuzia (informația la acest subiect a fost prezentată de către Institutul Național de Justiție);

4. Privind propunerile de modificare a unor acte normative ale Guvernului Republicii Moldova (cu privire la includerea reprezentanților din UTA Găgăuzia în consiliile de administrare a Fondului Ecologic Național, Fondului pentru Eficiență Energetică, Fondului de Investiții Sociale din Moldova);

5. Pe marginea propunerilor Comitetului Executiv din UTA Găgăuzia cu privire la asistență tehnică și financiară acordată de Guvernul României pentru instituțiile preșcolare din Republica Moldova și pentru studierea limbii române (informația a fost prezentată de către Ministerul Educației);

6. Despre rezultatele examinării oportunității creării Agenției teritoriale Sud-Vest, din cadrul Companiei Naționale de Asigurări în Medicină cu sediul în municipiul Comrat (informația a fost prezentată de către CNAM).

7. Evoluția dezvoltării oficiului regional din UTA Găgăuzia (raportor Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor).

Este de menționat faptul că, recomandările Grupului de lucru au fost implementate parțial.

Bloc legislativ

Urmare a elaborării mai multor proiecte de legi și promovării lor de către Grupul de lucru:

1. La 21 iulie 2017, Parlamentul a adoptat în două lecturi Legea nr.187 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (proiectul de lege nr.319 din 15.07.2016), pe care, ulterior, a remis-o spre promulgare Președintelui Republicii Moldova. Invocând un șir de argumente la 7 septembrie 2017 Președintele Republicii Moldova a remis Parlamentului spre reexaminare Legea nr.187/2017. Conform procedurii stabilite Legea menționată urmează a fi examinată de către comisia sesizată în fond prin prisma normelor legale, ținând cont de argumentele aduse de către Președintele Republicii Moldova ulterior, fiind propusă Parlamentului spre reexaminare. Actualmente, Legea nr.187/2017 se examinează în comisia permanentă.

Cel de al doilea act legislativ adoptat de către Parlament la 21 iulie 2017 remis de către Președintele Republicii Moldova spre reexaminare, este Legea nr.186 din 21 iulie 2017 pentru modificarea și completarea Legii nr.764-XV din 27 decembrie 2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova (proiectul de lege nr.354 din 17.08.2016). Menționăm că, Legea în cauză, la fel, se află în procedura legislativă și se examinează de către comisia sesizată în fond în vederea eliminării neconcordanțelor cu legislația în vigoare.

2. Proiectul de lege nr.318 din 15 iulie 2016 pentru completarea articolului 27 din Legea nr.344-XIII din 23 decembrie 1994 privind statutul juridic special a fost adoptat de către Parlament în prima lectură la 21 iulie 2017. Actualmente, se află în comisia sesizată în fond în examinare. După ce va parcurge toate etapele procesului legislativ, proiectul de lege urmează a fi propus Parlamentului spre adoptare în lectura a doua.

3. În vederea îmbunătățirii cadrului legal, aprobarea propunerilor de delimitare a atribuțiilor UTA Găgăuzia în domeniul culturii (bibliotecile, monumentele și muzeele) în cadrul grupului de lucru au fost elaborate și prezentate Parlamentului spre aprobare amendamente la:

- proiectul de lege nr.28 din 13 februarie 2017 cu privire la biblioteci;
- proiectul legii muzeelor nr.96 din 31 martie 2017;
- proiectul de lege nr.259 din 3 august 2017 pentru modificarea și completarea Legii monumentelor de for public nr.192 din 30 septembrie 2011;
- proiectul de lege nr.359 din 26 august 2017 privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război.

Grupul de experți au pregătit amendamentele de rigoare pentru fiecare proiect de lege cu argumentările necesare și le-au prezentat pentru aprobare Grupului de lucru și ulterior Adunării Populare a UTA Găgăuzia. Ultima a aprobat propunerile grupului de experți în calitate de amendamente la proiectele de legi menționate și a propus Parlamentului examinarea acestor propuneri. Urmare, a examinării propunerilor Grupului de lucru și a Adunării Populare a UTA Găgăuzia, Parlamentul a acceptat propunerile respective care au fost reflectate în legile finale adoptate.

Prin politicile guvernamentale, proiectele de lege sus-menționate au fost promovate. Astfel, 4 legi din domeniul culturii (Legea nr. 160/2017 cu privire la biblioteci, Legea muzeelor nr.262/2017, Legea nr. 161/2017 privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război și Legea nr. 232/2017 pentru modificarea și completarea Legii monumentelor de for public nr.192/2011) au fost armonizate cu prevederile Legii nr.344/1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei.

O caracteristică importantă a acestor acte normative este că o serie de prevederi este dedicată exclusiv competențelor UTA Găgăuzia, ceea ce nu a avut loc în activitatea legislativă la nivel național în ultimele două decenii.

Proiecte elaborate în domeniul culturii

Întru delimitarea atribuțiilor autorităților UTA Găgăuzia de competențele autorităților administrației publice centrale, de către experți ce acorda asistența juridică grupului de lucru în activitatea sa, au fost elaborate următoarele proiectele de legi:

- pentru modificarea și completarea Legii nr. 218/2010 privind protejarea patrimoniului arheologic;
- pentru completarea Legii nr.280/2011 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil;
- pentru modificarea și completarea Legii nr.1421/2002 cu privire la teatre, circuri și organizații concertistice;
- pentru modificarea și completarea Legii nr.1530/1993 privind ocrotirea monumentelor;
- pentru completarea articolului 10 din Legea nr.135/2003 privind meșteșugurile artistice populare;
- pentru completarea articolului 4 din Legea culturii nr. 413/1999.

Proiectele date urmează a fi examinate și discutate pe platforma Grupului de lucru ca ulterior să fie promovate în procesul legislativ, conform practicii stabilite.

Masuri organizatorice și de planificare

Pe platforma Grupului de lucru a fost elaborată și adoptată decizia privind aprobarea Foii de parcurs a Grupului de lucru pentru anul 2018.

În scopul îndeplinirii sarcinilor și obiectivelor propuse, grupul de lucru a fost asistat de specialiști din cadrul Secretariatului Parlamentului și a Secretariatului Adunării Populare, care au contribuit la lucrările de secretariat și au oferit expertiza necesară.

Ca un moment pozitiv putem remarca adoptarea de către Adunarea Populară a Hotărârii nr.99-VI/VI din 08 septembrie 2017 „Cu privire la procedura de monitorizare a modificărilor și completărilor legislației naționale“, potrivit căreia Direcția juridică a aparatului Adunării Populare a Găgăuziei este obligată:

- să examineze proiecte de legi înregistrate în Parlamentul Republicii Moldova (amplasate pe site-ul oficial al Parlamentului - www.parlament.md), cu

elaborarea, după caz, proiectelor de avize și înaintarea ulterioară a acestora pentru examinare de către Adunarea Populară a Găgăuziei;

- asigurarea monitorizării privind acceptarea avizelor Adunării Populare de către Parlamentul Republicii Moldova și prezentarea trimestrială informațiilor respective Adunării Populare a Găgăuziei.

III. Colaborarea cu instituțiile internaționale

Pentru asigurarea tehnică și logistică a lucrărilor de secretariat, a facilitării comunicării și medierii între membrii grupului de lucru inclusiv între ședințe, a schimbului de experiență și a instruirii membrilor grupului de lucru, contractarea experților, facilitarea comunicării cu partenerii de dezvoltare ai Republicii Moldova și a organizațiilor internaționale, precum și a altor măsuri necesare pentru organizarea și buna funcționare a Grupului de lucru, a fost anunțată disponibilitatea de a susține activitatea Grupului de lucru și oferită asistența din partea Ambasadei Suediei prin intermediul proiectului CMI.

Pe platforma Grupului de lucru s-a solicitat Președintelui Parlamentului să examineze posibilitatea organizării unei stagieri în Secretariatul Parlamentului Republicii Moldova pentru funcționari publici din Adunarea Populară. Astfel, cu suportul PNUD, 6 funcționari din Adunarea Populară au efectuat stagiarea în Secretariatul Parlamentului în perioada 9-27 octombrie 2017.

În perioada 7-9 noiembrie 2017, reprezentanții grupului de lucru au efectuat o vizită de lucru la Parlamentul European.

La Bruxelles, au avut mai multe întâlniri cu deputați din Parlamentul European, cărora le-au împărtășit din experiența lor în desfășurarea proceselor de dialog și a eforturilor de mediere. Membrii delegației au participat la un atelier de lucru cu experți în domeniul autonomiilor teritoriale din Tirolul de Sud (Italia) și Insulele Aland (Finlanda), care au fost invitați de către Oficiul Înaltului Comisar al OSCE pentru Minorități Naționale.

Principalele accente în schimbul de experiență au vizat studierea experienței autonomiilor europene în rezolvarea situațiilor de conflict între nivelurile de administrare național și cel autonom, divizarea competențelor și armonizarea actelor normative.

Organizată în cooperare cu CMI (Crisis Management Initiative) și Unitatea de Mediere și Suport pentru Dialog a Parlamentului European, vizita s-a axat pe rolul parlamentelor în procesele de dialog și mediere. Vizita a pus bazele unei cooperări continue între Grupul parlamentar de lucru pentru Găgăuzia și Parlamentul European.

IV. Principalele direcții de activitate pentru anul 2018

Grupul de lucru consideră că mecanismul stabilit pentru dialog este o oportunitate unică de abordarea rațională și rezolvarea problemelor dintre centru și autonomie.

Pornind de la scopul și obiectivele de activitate ale Grupului de lucru și luând în considerație calendarul de lucru al Parlamentului Republicii Moldova pentru anul curent, Grupul de lucru își propune asigurarea continuității lucrului elaborând principalele direcții de activitate pentru 2018:

1) *asigurarea continuității dialogului permanent între Parlamentul Republicii Moldova și Adunarea Populară a Găgăuziei pentru consolidarea funcționalității UTA Găgăuzia și a prevederilor legislației Republicii Moldova în cadrul normelor constituționale;*

2) *îmbunătățirea capacității și eficacității cadrului procedural și instituțional pentru funcționarea autonomiei și consolidarea relațiilor cu centrul;*

3) *armonizarea legislației naționale și legislației UTA Găgăuzia și concretizarea competențelor UTA Găgăuzia:*

- analiza continuă a legislației naționale pentru includerea și reflectarea statutului special al UTA Găgăuzia în legislația națională,
- armonizarea legislației UTA Găgăuzia cu legislația Republicii Moldova în conformitate cu competențele concretizate;

4) *sprijin la elaborarea, implementarea și promovarea politicilor lingvistice:*

- în studierea limbii de stat în contextul proceselor integraționale;
- în promovarea limbii găgăuze.

Inițierea adoptării Programului național de studiere a limbii de stat în UTA Găgăuzia și Programului regional de păstrare și dezvoltare a limbii găgăuze în UTA Găgăuzia.

5) *strategia de comunicare a grupului de lucru:*

- prezentarea activității Grupului de lucru și a rezultatelor activității acesteia;

6) *gender focusare:*

○ foaia de parcurs va fi implementată ținând cont de egalitatea de gen în toate activitățile proiectului. Pe parcursul discuțiilor grupului de lucru pe marginea problemelor legate de egalitatea de gen, toate părțile interesate vor fi familiarizate cu analizele și recomandările respective. În cadrul revizuirii legislației și analizei proceselor legislative, Grupul de lucru va lua în considerare și aspectele ce țin de egalitatea de gen.